

УДК 811.111: 62

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РОБОТИ З ТЕКСТАМИ ЗА
ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ТА ПРИНЦИПИ ЇХ ВІДБОРУ
(ДЛЯ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ)**

Т. Мунтян

Загальноуніверситетська кафедра мовної освіти

Охарактеризована виняткова роль читання автентичних текстів у процесі формування професійної компетенції майбутніх фахівців технічної галузі. Викладено основні принципи відбору професійно-орієнтованих текстів з урахуванням специфіки технічних спеціальностей. Надані методичні рекомендації до організації роботи з автентичними текстами.

Ключові слова: читання, автентичні тексти, принципи відбору професійно-орієнтованих текстів, технічні спеціальності.

В умовах сучасного технічного розвитку суспільства зростають вимоги до фахівців в технічній галузі. Професійний ріст фахівця значною мірою залежить від того, як швидко та ефективно він здобуває професійно важливу інформацію як рідною, так і іноземною мовою. Оскільки багато джерел з технічної галузі є англійськими, навчання англійської мови за професійним спрямуванням для технічних спеціальностей посідає важливе місце та потребує особливої уваги. Метою викладання англійської мови за професійним спрямуванням є формування професійної компетенції для повноцінного обміну науковою інформацією, ознайомлення з новими технологіями та відкриттями. Складовими цієї компетенції вважається професійна комунікативно-мовленнєва компетенція та лексична компетенція. Тому при розробці навчального матеріалу важливе місце займає ретельний відбір термінологічної лексики та автентичних текстів. Фахові тексти, на думку багатьох дослідників, задовольняють інформаційно-пізнавальні потреби студентів, служать опорою для стимулювання навчальної мовленнєвої

взаємодії студентів на професійну тематику та доповнюють їхні знання з фаху [3].

Багато дослідників та методистів надають читанню професійно-орієнтованих текстів виняткового значення. За умов відсутності іншомовного оточення цей вид роботи є найдоступнішим методом вивчення мови, який також сприяє засвоєнню інших аспектів мови [2].

Дослідження в області психології показують, що читач, щоб зрозуміти зміст іншомовного тексту, використовує комбінацію двох різних підходів: синтаксичного (перетворення оптично сприйнятого тексту на систему мовних значень) і семантичного (перетворення системи мовних значень у смисловий зміст тексту). Відповідно, таке перетворення здійснюється за двома напрямками: технікою читання та осмисленням читання. Зрозуміло, що наявність навичок техніки іншомовного читання дає змогу студентові зосередити свою увагу на виявленні, уточненні значень прочитаних слів, словосполучень, на встановлення смислових зв'язків між ними [5].

Сам процес читання є складним, багатокомпонентним, оскільки для розуміння та аналізу інформації в тексті студент повинен застосовувати знання з граматики, вміти визначити тему, використовувати навички осмислення незрозумілих частин тексту через контекст.

У зв'язку з цим постає необхідність формування певних критеріїв та принципів відбору текстів за професійним спрямуванням. Проблему відбору навчального матеріалу та визначення змісту навчання студентів читанню професійно-орієнтованих текстів відображено у працях таких дослідників як Г.В. Барабанова, З.І. Кличнікова, Т.С. Серова, С.К. Фоломкіна та ін.

Т.С. Серова серед необхідних виділяє наступні ознаки текстів: зв'язність (взаємозв'язок частин та цілого), когерентність (цілісність тексту), неперервність (можливість застосовувати фонові знання), завершеність, наявність прагматичної установки, інформативність (актуальність та новизна інформації). Перелічені ознаки мають бути враховані при формуванні принципів відбору текстів за професійною тематикою [1].

У спеціальній літературі існує декілька класифікацій критеріїв відбору текстів. Т.М. Панова, Т.С. Серова, О.Б. Тарнопольський висувають такі критерії як ситуативність, ілюстративність, пізнавальна цінність, доступність, методична цінність, лінгвістична цінність.

О.О. Коломінова виділяє такі критерії для відбору професійно-орієнтованих текстів: мовні критерії (передбачає аналіз термінологічної лексики), критерії змісту (визначає цінність тексту не лише як навчального матеріалу для читання, але і як матеріалу, що задовольняє пізнавальні професійні потреби студентів) та кількісні критерії (визначає масив текстів, який був би достатнім і репрезентативним джерелом термінологічної лексики) [1].

Враховуючи вищезазначені критерії та специфіку відбору текстів для технічних спеціальностей, необхідно виділити такі принципи відбору текстового матеріалу: автентичність, різноманітність типів та жанрів, тематичність, новизна та актуальність інформації, відповідність текстів рівню знань студентів, їх віковим інтересам і потребам, обсяг текстів.

Під автентичністю текстів розуміється їх оригінальність. При відборі текстів за критерієм автентичності слід звернути особливу увагу на автентичність Інтернет-ресурсів, адже не вся англomовна інформація, представлена на тому чи іншому сайті є обов'язково оригінальною та може містити помилки у мовних формах або змістовому плані.

Навички читання можна вважати сформованими, якщо читач може вилучити необхідну для себе інформацію з будь-якого типу тексту. Через це постає необхідність відбирати тексти різних стилів: науковий, науково-популярний, публіцистичний. Науковий стиль володіє такими жанрами як монографія, наукова стаття, підручники, навчальні та методичні посібники; це різного роду інструкції, правила, анотації, реферати, наукові доповіді, дискусії, лекції тощо. Робота з такими текстами забезпечує потреби студентів в обізнаності у сфері технічних та наукових досліджень. Тексти цього стилю містять складний синтаксис та лексичну наповненість згідно з професійною

тематикою. Деякі дослідники вважають, що тексти цього стилю доцільно використовувати на профільно-орієнтованому етапі для навчання вивчаючого та пошукового читання [2].

Головною метою літератури науково-популярного стилю є пропаганда досягнень науки і техніки у технічній галузі. Оскільки тексти цього стилю спрямовані на масового читача, то матеріал статей (журналів, науково-популярно періодики) викладений у доступній формі.

Тексти газето-публіцистичного стилю представляють складність для студентів, оскільки вони характеризуються наявністю політичної лексики, фразеологізмів, кліше, абревіатур, газетних штампів.

Сьогодні у технічній галузі існує велика кількість періодичних видань, матеріал яких можна використовувати для всіх видів читання («Word Ways: The Journal of Recreational Linguistics», «ACM Computing Reviews», «Communications of the ACM», «Artificial Intelligence», «IEEE Transactions on Computers» та ін.).

Відбір усіх навчальних матеріалів повинен відбуватися з урахуванням критерію тематичності. Дотримання цього принципу можливий завдяки співпраці з профільними кафедрами. Так, наприклад, до основних тем, які опрацьовуються на першому курсі навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентами спеціальності «Інформатика» та «Програмна інженерія» відносяться такі: «Аналіз алгоритмів», «Проектування баз даних», «Інтернет-технології», «Електронна пошта» та ін. При опрацюванні цих тем студенти залучають свої знання, які вони отримали з курсу профільних дисциплін, що сприятиме більшій мотивації. Важливо зазначити, що необхідно уникати дублювання абсолютно всіх тем, щоб вивчення англійської мови було для студентів шляхом отримання нових знань зі спеціальності.

З огляду на те, що більшість інформаційних технологій є відкриттями 21 сторіччя, має обов'язково виконуватися критерій новизни та актуальності. У технологічній галузі майже щодня з'являються дані щодо досягнення в науці та техніці, тому масив текстів має також постійно оновлюватись. Якщо

інформація в тексті є застарілою, мотивація студентів знижується, а саме мотивація є рушійною силою у процесі вивчення мови [6].

Враховання відповідності рівня засвоєних знань студентів, їх віковим інтересам та потребам є важливим принципом відбору текстового матеріалу, від якого залежить безпосередній успіх в навчанні професійно-орієнтовного читання.

Працюючи з текстом певного стилю важливо врахувати стилістичні особливості та обрати певний вид читання. С.К. Фоломкіна виділяє чотири види читання: переглядове, пошукове, ознайомлюючи, вивчаюче [6]. Так, наприклад, для роботи з текстами великого обсягу доцільно використовувати прийоми ознайомлюючого читання. Матеріалом для вивчаючого читання є пізнавальні наукові тексти, що містять важливу для студентів інформацію та мовні і смислові труднощі. Тексти, на базі яких формується вміння вивчаючого читання, за своїм змістом і тематикою повинні задовольняти пізнавально-комунікативні потреби та інтереси студентів. Визнаючи вид читання для відповідного типу тексту, необхідно керуватися цільовим призначенням кожного тексту в реальному житті. Цей фактор також впливає на врахування обсягу текстів. Для оптимального сприйняття інформації необхідно намагатися дотримуватись норм, які зазначені для того чи іншого виду читання.

Нові підходи до організації роботи з професійно-орієнтованими текстами полягають у тому, що робота починається вже на передтекстовому етапі з визначенням завдань на уміння прогнозувати зміст і мету тексту, актуалізувати досвід і знання студентів. На думку Є.А. Кулькіної, постановка актуальних професійних питань перед читанням тексту дозволяє краще сприйняти зміст тексту та мотивує студентів до формулювання особистої думки [2].

Сам процес читання тексту можна проводити як самостійне читання або як аудиторне читання з виконанням вправ на розуміння змісту прочитаного. Складанню системі вправ необхідно приділити особливу увагу.

Багато методистів (Н.К. Скляренко та ін.) зазначають, що успішність реалізації навчання читання залежить не лише від відбору професійно-орієнтованих текстів, але й від правильно підібраних вправ, послідовності їх застосування на різних етапах навчальної діяльності [5].

Дотримання вищезазначених принципів відбору професійно-орієнтованих текстів та врахування специфіки технічних спеціальностей у розробці методики роботи під час навчання читання, дозволить досягти максимального результату навчання. Наявність сформованих навичок читання професійно-орієнтованих текстів дозволить студентам технічних спеціальностей постійно підтримувати та поповнювати свої академічні знання, відкрити можливості для самостійного розвитку та досягнення професійного успіху.

Методи роботи з формування професійної компетенції у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням на технічних спеціальностях потребує постійного вдосконалення у зв'язку зі стрімким розвитком технологічного суспільства та зростаючих вимог до фахівців у цій галузі.

Література:

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовному ВНЗ. / Барабанова Г.В. – К.: Фітма «ІНКОС», 2005. – 315 с.
2. Кулькіна Є.А. Прийоми роботи з навчальними текстами з англійської мови на передтекстовому етапі. / Є.А. Кулькіна // Іноземні мови в школі. – 2007. № 5. – С. 74.
3. Тарнопольский О.Б. Методика обучения английскому языку для делового общения: учебн. Пособие / О.Б. Тарнопольский, С.П. Кожушко – К.: Ленвіт, 2004. – С. 60–65.
4. Клычникова З.И. Психологические особенности восприятия и понимания письменной речи (Психология чтения): автореферат диссертации доктора психологических наук. / З. И. Клычникова. – М., 1975. – 34 с.
5. Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь / Н.К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3 – 28 с.

6. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. // Фоломкина С.К. – М.: Высшая школа, 2005. – 254 с.

**METHODICAL RECOMMENDATIONS ON WORK WITH TEXTS FOR
PROFESSIONAL PURPOSES AND PRINCIPLES OF THEIR SELECTION
(FOR TECHNICAL SPECIALTIES)**

T. Moontyan

The exclusive role of reading of authentic texts in the formation of professional competence of future specialists of technical field is characterized. The basic principles of selection of professionally oriented texts are described. Recommendations on work with authentic texts are provided.

Keywords: reading of authentic texts, principles of selection of professionally oriented texts, technical specialty.